

श्री साईबाबा लोक प्रबोधन कला महाविद्यालय, वडणे.

ता. हिंगणघाट जिल्हा – वर्धा

ग्रंथालय विभाग (Library Department)

विषय :- तंत्रज्ञानाच्या जगात ग्रंथालयातील वाचकांची आवड

(ग्रंथालय विभागा संदर्भात - क्षेत्रीय कार्य)

क्षेत्रीय कार्य – अहवाल (Field Work - Report)

सत्र - 2022 : 2023

20 व्या शतकाच्या उत्तरार्धात आणि 21 व्या शतकाच्या सुरुवातीच्या काळात माहिती क्रांतीने ग्रंथालयांच्या भूमिकेत लक्षणीय बदल केला आहे. ग्रंथालय अधिकाधिक माहिती संसाधन केंद्रे बनत आहेत ज्यात माहिती प्रक्रिया, संग्रहित आणि प्रसारित करण्याच्या आधुनिक साधनांनी सुसज्ज आहेत. ग्रंथालय सेवांची श्रेणी वाढवली आहे. हे केवळ पुस्तके आणि मासिके साठवण्यासाठी आणि वितरणासाठीच नाही तर इंटरनेटवर विस्तृत प्रवेश प्रदान करण्यासाठी, महत्त्वपूर्ण माहिती आणि विश्लेषणात्मक सामग्रीची निवड, इलेक्ट्रॉनिक ग्रंथालय कॅटलॉग आणि पूर्ण-मजकूर डेटाबेस तयार करण्यासाठी केंद्रे देखील आहेत. नवीन माहिती तंत्रज्ञानाच्या वापरामुळे आवश्यक माहिती मिळवण्याच्या शक्यता शक्यतेने वाढल्या आहेत. ग्रंथालय स्वयंचलित प्रणालींचा विकास हा सर्वसाधारणपणे माहिती तंत्रज्ञानाच्या विकासाचे प्रतिबिंब आहे. संगणक स्वतः पारंपारिक लायब्ररीप्रमाणे ऑपरेशन आणि संरचनेत खूप समान आहे. माहिती तंत्रज्ञान (IT) हे संगणक वापरून माहितीचे संचयन, प्रसारण, प्रक्रिया, संरक्षण आणि पुनरुत्पादन यासाठी जबाबदार असलेल्या तंत्रज्ञानाचे सामान्यीकृत नाव आहे. उत्पादन, विज्ञान, संस्कृती, क्रीडा आणि अर्थशास्त्र या आधुनिक क्षेत्रांची कल्पना करणे अशक्य आहे. तंत्रज्ञानाच्या क्रांतीमुळे ग्रंथालयातील वाचकांची वाचण्याची आवड कमी झाल्याचे दिसून येते. अशीच परिस्थिती विद्यार्थ्यांमध्ये सुध्दा दिसून येत आहे. या बाबीची दखल घेऊन महाविद्यालयातील 20 विद्यार्थ्यांनी ग्रंथालय विभागाद्वारे क्षेत्रीय कार्य अंतर्गत 100 प्रश्नावलीच्या माध्यमातून ग्रामीण भागातील जनतेमध्ये ग्रंथालयात जाऊन वाचनाची अभिरुची कितपत आहेत. तपासण्याचा प्रयत्न करण्यात आलेला आहे. त्यासाठी विविध प्रश्नांद्वारे माहितीचे संकलन करून त्या माहितीचे वर्गीकरण, तालिकीकरण व करण्यात आलेले आहे.

सारणी क्र. 1 : तुम्हाला वाचनाची आवड आहे का ?				
होय - 95	नाही - 05			
सारणी क्र. 2 : तुमच्या गावात वाचनालय आहे का ?				
होय - 97	नाही - 03			
सारणी क्र. 3 : तुम्हाला तुमच्या गावात वाचनालयाची गरज वाटते का ?				
होय - 98	नाही - 02			
सारणी क्र. 4 : वाचनालयात मुक्तव्दार पध्दती आहे काय ?				
होय - 82	नाही - 18			
सारणी क्र. 5 : वाचनालयात तुम्ही काय वाचतात ?				
वर्तमानपत्र - 36	संदर्भ ग्रंथ - 09	मासिके - 19	कादंबरी - 23	वरील सर्व - 13
सारणी क्र. 6 : वाचनालयात किती वाचकांना बसण्याची व्यवस्था आहे ?				
10 ते 25 - 47	25 ते 50 - 29	50 ते 75 - 16	75 ते 100 - 04	100 पेक्षा अधिक - 04
सारणी क्र. 7 : वाचनालयात प्रकाशमय वातावरण आहे का ?				
होय - 79	नाही - 21			
सारणी क्र. 8 : वाचनालयात कोणकोणत्या इलेक्ट्रॉनिक वस्तूचा वापर होतो ?				
कम्प्युटर - 04	लाईट - 23	फॅन - 64	वरील सर्व - 09	

सारणी क्रं. 9 : वाचनालयात नोंदवही आहे का ?		
होय - 93	नाही -07	
सारणी क्रं. 10 : वाचनालयात फ्री वाय - फाय उपलब्ध आहे का ?		
होय - 04	नाही -96	
सारणी क्रं. 11 : वाचनालयात तुमच्या आवडीप्रमाणे पुस्तक किंवा मासिके सुचवा ?		
सामान्य ज्ञान - 46	ऐतिहासिक पुस्तके- 14	कादंबरी, ग्रामगीता व इतर पुस्तके - 40

ग्रामीण परिसर वडणे येथील प्रश्नावलीच्या माध्यमातून सर्वेक्षण करतांना वाचनाची आवड 95 % लोकांना आहे तर अजूनही 5% लोकांना वाचनाची आवड नाही असे दिसून आले परंतु वाचनालयाची माहिती असणाऱ्या लोकांची संख्या अधिक प्रमाणात दिसून आली. यावरून असे लक्षात येते की वडणे ग्रामीण परिसरातील नागरिक वाचनाच्या बाबतीत जागरूक आहे. परिसरातील लोकांना वर्तमानपत्र, संदर्भ ग्रंथ, मासिके, कादंबरी, सामान्य ज्ञान व ग्रामगीता यांची अधिक आवड असल्याचे दिसून आले. वडणे ग्रामीण परिसरातील गावामध्ये ग्रंथालय असणे ही अतिशय महत्व पूर्ण बाब आहे. परंतु या सोबतच फ्री वाय - फाय सुविधा उपलब्ध करून देणे हे तंत्रज्ञान क्रांतीच्या काळात आवश्यक आहे

वरील विश्लेषणावरून ग्रामीण भागातील सर्व नागरिकांमध्ये वाचनाची आवड निर्माण करणे काळाची गरज आहे. म्हणूनच डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी “ वाचाल तर वाचाल” असे म्हटले होते. समाजाचा सर्वांगिक व सर्वसमावेशक विकास घडवून, समाजाला एक नवी दिशा देण्याचे कार्य वाचनामुळे शक्य होणार आहे. समाजात विविध उपक्रमांच्या माध्यमातून वाचनाची प्रेरणा निर्माण करण्यासाठी जनजागृतीची नितांत आवश्यकता आहे असेच या सर्वेक्षणातून दिसून आलेले आहे.

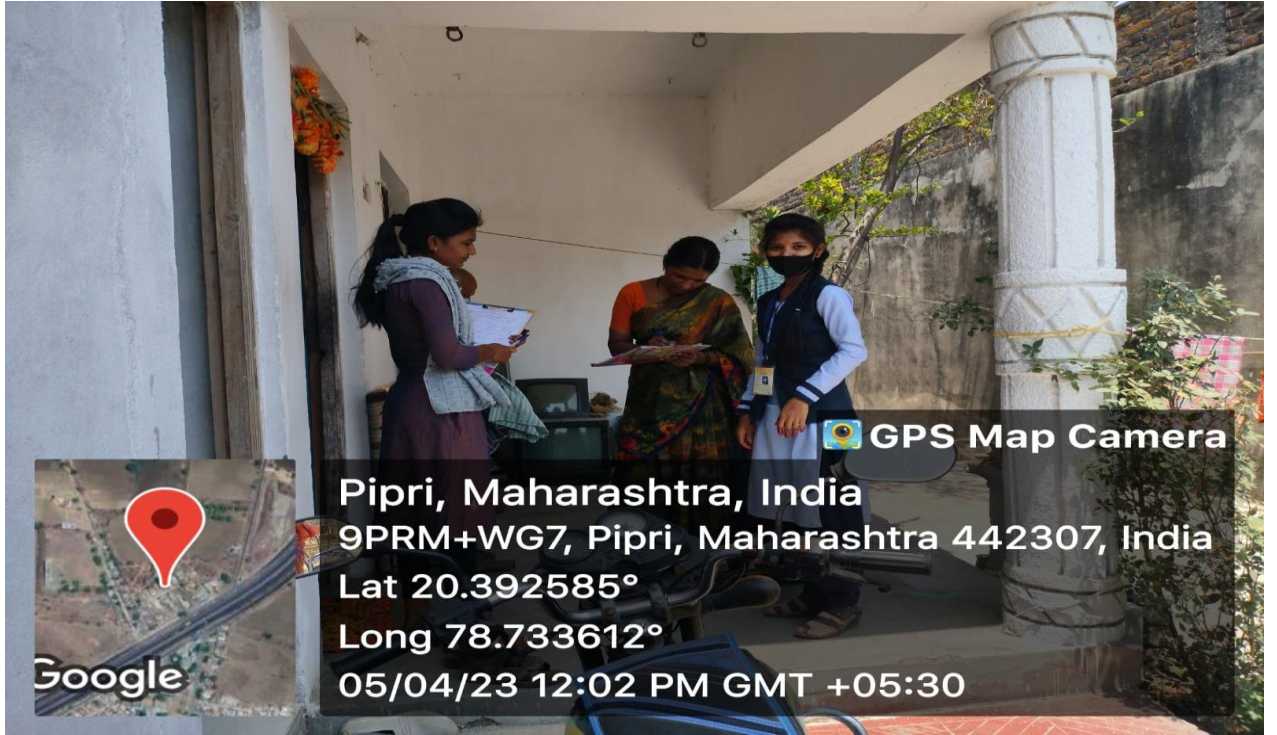
साईबाबा वाचनालय, पिपरी येथे “तंत्रज्ञानाच्या जगात ग्रंथालयातील वाचकांची आवड” या विषयावर सर्वेक्षणाची सुरुवात करतांना ग्रंथालय विभाग प्रमुख डॉ. सारिका चौधरी आणि कु. प्रीती सायंकार कु. मनीषा शेंडे, कु. वैष्णवी गुरुनुले, कु. वृशाली पदिले, कु. जयश्री देऊळकर, कु. अनुश्री पाटील, कु. आचल खेलपांडे, प्रज्वल फुलमाळी, सागर कापसे, चेतन दाते, आदित्य टेकाम, वृत्तिक काटेकर, कार्तिक धाडवे

श्री. एम. एल. खेलपांडे, साईबाबा वाचनालय, पिपरी येथे “तंत्रज्ञानाच्या जगात ग्रंथालयातील वाचकांची आवड” या विषयावर चर्चा ग्रंथालय विभाग प्रमुख डॉ. सारिका चौधरी आणि कु. प्रीती सायंकार

महाविद्यालयातील विद्यार्थी क्षेत्रीय कार्य करतांना

क्षेत्रीय कार्य करतांना कु. आचल वाढई

क्षेत्रीय कार्य करतांना कु. साक्षी लोहकरे

क्षेत्रीय कार्य करतांना कु. प्रतीक्षा कुळसंगे

Sri Saibaba Lok Prabodhan Arts College, Wadner

Library Department Session 2022-2023

Field Project of Information Studies

Survey Topic: Interest of library readers in the world of technology

List of the student conducting the survey

Name of the Student	Class	signature
1 Ku. Manisha Maroti Shende	B.A. I	Mshende
2 Ku. Sakshi Babarao Lohakare	B.A. II	Sakshi Lohakare
3 Ku. Achal Rajendra wadhaee	B.A. II	Achal Wadhaee
4 Ku. Vaishnavi Ramdasji Gurnule	B.A. I	Vaishnavi Gurnule
5 Ku. Vrushi Ankush Padile	B.A. I	Vrushi Padile
6 Ku. Jayashri Dnyaneshwar Deulkar	B.A. II	Jayashri Deulkar
7 Ku. Pratiksha Kailas Kursange	B.A. II	Pratiksha Kursange
8 Ku. Anushri Rajendra Patil	B.A. II	Anushri Patil
9 Ku. Achal M. Khelpande	B.A. I	Achal Khelpande
10 Rahul Sanjay Shenbde	B.A. I	Rahul Shenbde
11 Aditya Bharat Tekam	B.A. I	Aditya Tekam
12 Prashant Vijayrao Nival	B.A. I	P.V. Nival
13 Durgadas Raju Mahajan	B.A. I	D.R. Mahajan
14 Vrutik Kishor Katekar	B.A. I	V.K. Katekar
15 Chetan Devravji Date	B.A. I	C.D. Date
16 Kartik Muralidharrao Dhadave	B.A. I	Kartik Dhadave
17 Tarang M. Kamble	B.A. I	Tarang Kamble
18 Sagar Shrikant Kapase	B.A. I	Sagar Kapase
19 Prajval P. Fulmali	B.A. I	Prajval Fulmali
20 Ghanshyam Suresh Meshram	B.A. III	Ghanshyam Meshram

Principal

Principal
Shri Saibaba Lok Prabodhan
Arts College, Wadner

दिनांक : 15 / 03 / 2023

समन्वयक
डॉ. सारिका चौधरी

प्राचार्य
डॉ. यु. बी. पारेकर